

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/36/2024
Identifikačné číslo spisu:	8116200992
Dátum vydania rozhodnutia:	27.03.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Bajánková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:8116200992.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ D. T., nar. XX. XX. XXXX, U., U. XXX/X, 2) J. Č., nar. XX. XX. XXXX, U., U. XXX, 3) R.F. Č., nar. XX. XX. XXXX, U., U. XXX, žalobcovia v 1/ - 3/ rade právne zastúpení Mgr. Vandou Durbákovou, advokátkou, Košice, Krivá 23, proti žalovaným: 1/ Súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva, Prešov, Átriová 5, IČO: 37 942 689, právne zastúpený JUDr. Jozefom Karabašom, advokátom, Sabinov, Ružová 10, 2/ Základná škola s materskou školou Hermanovce, Hendrichovce, Hermanovce 374, IČO: 37 877 496, 3/ Slovenská republika - Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Bratislava, Stromová 1, IČO: 00 164 381, o porušenie zásady rovnakého zaobchádzania, vedenom na Okresnom súde Prešov sp. zn. 15C/14/2016, o dovolaní žalovaných 1/ až 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 28. februára 2023 sp. zn. 20Co/21/2022, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Prešove vo vzťahu k žalovaným 1/ a 3/ a v rozsahu zrušenia mu vec vracia na ďalšie konania.

Konanie o dovolaní žalovaného 2/ z a s t a v u j e.

Žalobcovi p r i z n á v a voči žalovanému 2/ náhradu trov dovolacieho konania v celom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom sp. zn. 15C/14/2016 - 557 zo dňa 24. 11. 2021 určil, že žalovaný v 1/ rade porušil zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom v 1/ - 3/ rade a dopustil sa diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov v 1/ - 3/ rade z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti, a to nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou žalobcov v 1/ - 3/ rade, ktorým odporučil vzdelávanie podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím. (I. výrok) Určil, že žalovaná v 2/ rade porušila zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom v 1/ - 3/ rade a dopustila sa diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov v 1/ - 3/ rade z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti tým, že ich zaradila do systému špeciálneho vzdelávania a vzdelávala ich v rozpore so zákonom podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím a vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach,

situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy. (II. výrok) Žalovanému v 1/ rade uložil povinnosť do troch dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku zaslať doporučené každému zo žalobcov v 1/ - 3/ rade na adresu ich trvalého pobytu list obsahujúci ospravedlnenie nasledujúceho znenia: „Vážený D. T. / Vážený J. Č. / Vážená R. Č., nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou Súkromného centra špeciálno-pedagogického poradenstva v Prešove, Átriová 5, na základe ktorého toto odporučilo vzdelávať Vás podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, bolo porušené Vaše právo na vzdelanie bez diskriminácie na základe Vašej rómskej etnickej príslušnosti, čím bola znížená Vaša ľudská dôstojnosť, spoločenská vážnosť a Vaše spoločenské uplatnenie. Takýto zásah do Vašich práv bol protiprávny a touto cestou sa Vám zaň hlboko ospravedľujeme.“ (III. výrok) Žalovanej v 2/ rade uložil povinnosť do troch dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku zaslať doporučené každému zo žalobcov v 1/ - 3/ rade na adresu ich trvalého pobytu list obsahujúci ospravedlnenie nasledujúceho znenia: „Vážený D. T. / Vážený J. Č. / Vážená R. Č., vaším zaradením do systému špeciálneho vzdelávania a vzdelávaním v rozpore so zákonom podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím a vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy v Základnej škole s materskou školou Hermanovce, bolo porušené Vaše právo na vzdelanie bez diskriminácie na základe Vašej rómskej etnickej príslušnosti, čím bola znížená Vaša ľudská dôstojnosť, spoločenská vážnosť a Vaše spoločenské uplatnenie. Takýto zásah do Vašich práv bol protiprávny a touto cestou sa Vám zaň hlboko ospravedľujeme.“ (IV. výrok) Žalovanému v 1/ rade uložil povinnosť zaplatiť každému zo žalobcov v 1/ - 3/ rade z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu vo výške po 2.500 eur, a to do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku. (V. výrok) Žalovanému v 2/ rade uložil povinnosť zaplatiť každému zo žalobcov v 1/ - 3/ rade z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu vo výške po 2.500 eur, a to do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku. (VI. výrok) V prevyšujúcej časti žalobu zamietol. (VII. výrok) Žalovaným v 1/ a 2/ rade uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcom v 1/ - 3/ rade trovy konania v rozsahu 100 %, o ktorých výške bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku. (VIII. výrok) Žalovanej v 3/ rade nárok na náhradu trov konania nepriznal a žalobcom nepriznal voči žalovanej v 3/ rade nárok na náhradu trov konania. (IX. výrok)

1.1. Súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žalovaný v 1/ a 2/ rade neunesli dôkazné bremeno. Žalovaný v 1/ a 2/ rade v konaní dostatočným spôsobom nepreukázali, že z ich strany nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Žalovaný v 1/ rade nepreukázal, že žalobcovia boli riadne diagnostikovaní s tým, že mali byť zaradení do špeciálnych tried. Pochybnosti o diagnostikovaní vzbudzuje jednak výsluch žalobcov, ktorí dá sa povedať zhodne popísali ako samotné testovanie prebiehalo, a ktoré malo trvať 15 minút až hodinu. Za tak krátky čas nemohlo dôjsť k dôkladnej diagnostike ak zoberieme do úvahy, že vyšetrenie u žalobcov v 2/ a 3/ rade svedkyňou E. Š. prebiehalo v Bratislave dva dni. Nepriamo tomu nasvedčuje aj pomer žiakov s mentálnym postihnutím u žalovanej v 2/ rade, ktorý vysoko prevyšuje celoslovenský priemer a pomer žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí sú rómskeho etnického pôvodu. Nasvedčujú tomu aj napríklad správy z psychologického vyšetrenia žalobcu v 2/ rade, ktoré boli realizované iným subjektom, ako žalovaným v 1/ rade, a na základe ktorých bolo odporúčané vzdelávanie v bežnej triede. Napriek tomu však nasledujúce vyšetrenie z roku 2011, už odporúča naďalej vzdelávať v špeciálnej triede. Teda nie je zrejmé, na základe akého vyšetrenia bol žalobca v 2/ rade zaradený do špeciálnej triedy. Rovnako možno konštatovať u žalobkyne v 3/ rade. Žalobca v 1/ rade bol zaradený v roku 2005 do špeciálnej triedy, napriek tomu, že bolo odporúčané vzdelávanie podľa štandardných učebných osnov základnej školy. Žalovaní taktiež nepreukázali, z akého dôvodu je tak vysoký počet osôb rómskej etnickej príslušnosti vzdelávaných v špeciálnych triedach v porovnaní s celoslovenským priemerom. U žalovanej v 2/ rade to bolo viac ako 5-násobok oproti celoslovenskému priemeru. Jedná sa o značný nepomer. Taktiež súd poukázal na výpoveď svedkyne E.F. Š., ktorá u žalobcov v 2/ a 3/ rade vylúčila mentálne postihnutie. Ani jedno z detí nepodalo v teste výkon, ktorý by vybočoval z normy. Takýto výkon vylučuje potom diagnózu - mentálne postihnutie. Podľa svedkyne teda nemali byť vzdelávané v špeciálnej triede. Znalkyňa, ustanovená súdom v konaní, považovala tieto závery ako validné a primerané, vychádzajúce z relevantných výsledkov. Je teda nelogické, aby žalobcom bolo najprv diagnostikované mentálne postihnutie, ktoré malo byť podľa žalovaného v 1/ rade fyziologického pôvodu, tzn. že ide o vrodenú, a neskôr bolo mentálne postihnutie vylúčené. Aj to nepochybne spochybňuje diagnostikovanie žalobcov.

1.2. Súd prvej inštancie obranu žalovanej v 2/ rade, že pri zaradovaní do špeciálnej triedy vychádzala z testov žalovaného v 1/ rade vyhodnotil ako nedôvodnú. Žalovaná v 2/ rade dlhodobo akceptovala stav, že vysoký podiel detí rómskej etnickej príslušnosti sú zaradovaní do špeciálnych tried a neurobila žiadne kroky k náprave, napríklad preverením ich testovania iným subjektom.

1.3. Súd prvej inštancie sa stotožnil s tvrdením žalobcov, že títo boli vzdelávaní v etnicky homogénnych špeciálnych triedach. Tieto boli oddelené od žiakov z majority, mimo hlavnej budovy školy. Uvedené nepochybne vyplynulo z obhliadky na mieste samom, pričom budova, v ktorej sa predmetné triedy nachádzajú je na zbúranie a nezodpovedá hygienickým štandardom. Nedostatok finančných prostriedkov žalovanej v 2/ rade nemôže byť ospravedlnením a zbavením sa zodpovednosti žalovanej v 2/ rade.

1.4. Vo vzťahu k námietke, že rodičia nežiadali o preradenie zo špeciálnych tried do bežnej triedy súd zhodne so žalobcami mal za to, že rodič nemôže svojou voľbou uprieť dieťaťu jeho medzinárodnými dohovormi garantované právo na rovný prístup k vzdelaniu.

1.5. Súd preto mal za to, že nedostatočná psychologická diagnostika a rediagnostika zo strany žalovaného v 1/ rade, ich zaradenie do systému špeciálneho vzdelávania, ako aj ich vzdelávanie u žalovanej v 2/ rade podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím, v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov z majority, mimo hlavnej budovy školy, bola porušená zásada rovnakého zaobchádzania.

1.6. Súd prvej inštancie výrokom I. a II. určil, že žalovaný v 1/ a 2/ rade porušili zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom. Vzhľadom na povahu zásahu, súd výrokom III. a IV. uložil žalovaným v 1/ a 2/ rade povinnosť ospravedlniť sa písomne listom, pričom vzhľadom na charakter ospravedlnenia, súd uložil povinnosť žalovanému v 1/ a 2/ rade každému zvlášť. Vo vzťahu k nároku žalobcov na nemajetkovú ujmu tak u žalovaných nešlo o solidárny záväzok (záväzok plniť spoločne a nerozdielne). U každého zo žalovaných v 1/ a 2/ rade bolo potrebné skúmať intenzitu porušenia povinnosti samostatne. Súd preto osobitne zaviazal žalovaného v 1/ a 2/ rade na náhradu nemajetkovej ujmy, pričom výšku nároku súd určil podľa zásad uvedených v § 9 ods. 3 zákona č. 365/2004 Z. z. Žalobcovia ukončili školskú dochádzku a tak takýto stav nemožno napraviť priznaním primeraného zadosťučinenia, a preto súd sa stotožnil so žalobným návrhom v tom, že v takom prípade vzniká žalobcom nárok na nemajetkovú ujmu. V tomto prípade súd poukázal na to, že práve nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania, bolo žalobcom uprené právo na vzdelávanie a následne uplatnenie na trhu práce. Žalobcovia vzhľadom na dosiahnuté vzdelanie mali obmedzenú možnosť sa zamestnať.

1.7. Pokiaľ ide o výšku tak súd mal za to, že pre každého zo žalovaných bude primeraná nemajetková ujma vo výške 2.500 eur od žalovaného v 1/ rade a žalovaného v 2/ rade, spolu 5.000 eur pre každého zo žalobcov. Súd pri výške vychádzal aj z rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva v prípade D.H. a ďalší proti Českej republike z 13. novembra 2007 (Veľká komora), kde v obdobnej veci bola každému zo žalobcov priznaná suma 4.000 eur (jedná sa rok 2007). Súd preto sumu 5.000 eur pre žalobcov, t. j. 2.500 eur od žalovaného v 1/ rade a žalovanej v 2/ rade, považoval za primeranú a zodpovedajúcu všeobecnej predstave spravodlivosti.

1.8. Žalovaní vzniesli námietku premlčania voči nároku na nemajetkovú ujmu. V zmysle rozsudku Najvyššieho súdu SR zo dňa 27. 11. 2012 sp. zn. 2Cdo194/2011 právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, je právom majetkovej povahy, ktorý sa premlčuje. V danom prípade šlo teda o peňažný nárok, ktorý rovnako ako iné obdobné práva na peňažnú satisfakciu, ktorých základom je nemajetková rovina, podlieha režimu premlčania, a to vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, ktorá v zmysle ust. § 101 Občianskeho zákonníka začína plynúť odo dňa, kedy tento nárok mohol byť uplatnený prvýkrát. Objektívnou skutočnosťou zakladajúcou vznik práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je samotný zásah do osobnosti, osobnostných práv fyzickej osoby a premlčacia doba teda začína plynúť dňom nasledujúcim po dni kedy k zásahu došlo (teda dňom kedy bolo možné uplatniť právo po prvýkrát). Týmto okamihom je diagnostika, resp. rediagnostika a zaradenie žalobcov do špeciálnej triedy. Žalobca v 1/ rade bol zaradený do špeciálnej triedy na základe rozhodnutia zo dňa 30. 03. 2005 (podľa vyjadrenia žalovanej v 2/ rade) riaditeľa školy. Dňa 23. 05. 2011 bolo u žalobcu v 1/ rade vykonané psychologické vyšetrenie žalovaným v 1/ rade so záverom, že sa žalobcovi v 1/ rade odporúča pokračovať vo vzdelávaní v špeciálnej triede základnej školy. Dňa 09. 05. 2011 vykonal psychologické vyšetrenie žalobcu v 2/ rade žalovaný v 1/ rade, v závere ktorého prijal odporúčanie vzdelávať žalobcu v 2/ rade v špeciálnej triede. Dňa 10. 02. 2011 vykonal psychologické vyšetrenie žalobkyne v 3/ rade žalovaný v 1/ rade, ktorý následne odporučil, aby bola žalobkyňa v 3/ rade

vzdelávaná v špeciálnej triede. Žaloba bola podaná na súd dňa 20. 1. 2016, t. j. po uplynutí 3 ročnej premĺčacej doby.

1.9. V danom prípade súd prvej inštancie dospel k názoru, že vznesená námietka je v rozpore s dobrými mravmi. Žalovaní sa v rozpore s dobrými mravmi dopustili voči žalobcom diskriminácie na základe etnickej príslušnosti. Ku diagnostike, resp. rediagnostike a zaradeniu žalobcov do špeciálnej triedy, došlo v čase, keď boli žalobcovia maloletí. Ich možnosti obrany boli preto sťažené. Samy si museli vyhľadať vyšetrenie, aby vyvrátili diagnostiku žalovaným v 1/ rade. Vzhľadom na uvedené súd bol toho názoru, že takejto námietke nie je možné poskytnúť právnu ochranu v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. 4. 2011 sp. zn. II. ÚS 176/2011).

1.10. Súd zamietol žalobu voči žalovanej v 3/ rade. Žaloba vo vzťahu k žalovanej bola postavená všeobecne. Nebolo zrejmé, akej diskriminácie sa žalovaná v 3/ rade mala dopustiť. Preradiť žiaka do špeciálnej triedy a zo špeciálnej triedy do bežnej triedy základnej školy môže len riaditeľ školy, je to teda v kompetencii riaditeľa školy a nie v kompetencii Slovenskej republiky, ktorá opodstatnenosť zaradenia konkrétnych žiakov do špeciálnych tried neskúma. Žalovaná rovnako nemohla ovplyvniť, že žalobcovia boli vzdelávaní v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene. V konaní bolo predložené rozhodnutie ministerstva školstva, z ktorého vyplýva, že žalovaná v 2/ rade má elokované pracoviská na adresách Hermanovce č. 36, č. 84 a č. 374, nevyplyva však z neho etnické zloženie žiakov. Ak by súd akceptoval takto všeobecne formulovaný petít žaloby, t. j., že žalovaná v 3/ rade neprijala účinné preventívne opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a opatrenie na odstránenie diskriminácie, potom by Slovenská republika bola za každý jeden prípad diskriminácie zodpovedná. Nakoľko v tomto konaní nebolo preukázané, aby sa žalovaná v 3/ rade dopustila diskriminácie, zo strany žalobcov neboli súdu oznámené skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania žalovanou v 3/ rade došlo, súd žalobu voči žalovanej v 3/ rade zamietol.

1.11. O trovách konania súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len ako „CSP“), podľa ktorého súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci. Žalobcovia boli v konaní úspešní voči žalovaným v 1/ a 2/ rade v základe nároku, pričom výška nemajetkovej ujmy závisela od úvahy súdu, a preto im súd priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Vo vzťahu medzi žalobcami a žalovanou v 3/ rade súd žalovanej nárok na náhradu trov konania nepriznal. Súd prihliadol na dôvody hodné osobitného zreteľa, za ktoré považoval súd majetkovú situáciu strán konania, Žalobcom bolo v konaní priznané oslobodenie od súdnych poplatkov vzhľadom na ich zlú finančnú situáciu a uloženie povinnosti hradiť trovy konania žalovanej by túto zlú finančnú situáciu ešte viac prehĺbilo. Naopak povinnosť znášať si trovy konania sám sa žalovanej, ako štátu, existenčne nedotkne.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo dňa 28. februára 2023 sp. zn. 20Co/21/2022 rozhodol tak, že rozsudok vo výrokoch I., II., III. a IV. potvrdil. (I. výrok) V prevyšujúcej časti rozsudok zmenil tak, že určil, že žalovaná v 3/ rade porušila zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom v 1/ až 3/ rade a dopustila sa diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov v 1/ až 3/ rade z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti tým, že neprijala účinné preventívne opatrenia na ochranu pred diskrimináciou a opatrenia na odstránenie diskriminácie žalobcov v 1/ až 3/ rade vzdelávaných podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím u žalovanej v 2/ rade. (II. výrok) Žalovanej v 3/ rade uložil povinnosť do 3 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku zaslať doporučené každému zo žalobcov v 1/ až 3/ rade na adresu ich trvalého pobytu list obsahujúci ospravedlnenie nasledujúceho znenia: „Vážený D. T. / Vážený J. Č. / Vážená R. Č., nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou Súkromného centra špeciálno-pedagogického poradenstva v Prešove, Átriová 5, na základe ktorého toto odporučilo vzdelávať Vás podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, následným zaradením do systému špeciálneho vzdelávania a vzdelávaním v rozpore so zákonom podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím a vzdelávaním v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov/-čok z majority, mimo hlavnej budovy školy v Základnej škole s materskou školou Hermanovce, ako aj neprijatím účinných preventívnych opatrení na Vašu ochranu pred diskrimináciou a opatrení na odstránenie Vašej diskriminácie v Základnej škole s materskou školou Hermanovce zo strany Slovenskej republiky, bolo

porušené Vaše právo na vzdelanie bez diskriminácie na základe Vašej rómskej etnickej príslušnosti, čím bola znížená Vaša ľudská dôstojnosť, spoločenská vážnosť a Vaše spoločenské uplatnenie. Takýto zásah do Vašich práv bol protiprávny a touto cestou sa Vám zaň hlboko ospravedlňujeme.“ (III. výrok) Žalovaným v 1/, 2/ a 3/ rade uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť každému zo žalobcov v 1/ až 3/ rade z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu vo výške po 5.000 eur a to do 15 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. (IV. výrok) Žalovaným v 1/, 2/ a 3/ rade uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcom v 1/ až 3/ rade trovy celého konania v rozsahu 100 %, o výške ktorých bude rozhodnuté súdom prvej inštancie samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku.(V. výrok)

2.1. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie v preskúmaných výrokoch I., II., III. a IV. vychádzal zo skutkového stavu, ktorý mal oporu vo vykonanom dokazovaní, vec správne právne posúdil a presvedčivo reagoval so zohľadnením na okolnosti prípadu na procesné prostriedky strán sporu. Podľa názoru odvolacieho súdu nezostali nezodpovedané žiadne dôležité relevantné otázky strán sporu, ktoré by mohli mať čo i len teoretický vplyv na vecnú správnosť rozsudku. Odvolací súd nezistil také vady prvoinštančného konania, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie o veci, napadnuté rozhodnutie obsahuje všetky formálne náležitosti, vrátane skutkového stavu, ktorý je nepochybne nielen vyvoditeľný z obsahu ratio decidendi rozhodnutia, ale aj explicitne v ňom označený (pozri body 10 až 33). Žalobcovia sa cítili byť diskriminovaní tým, že počas základnej školy boli zaradení do špeciálnej triedy, a tým poškodení na ich základných právach vrátane základného práva na vzdelanie. Tvrdili, že na rozdiel od ich rovesníkov boli týmto zbavení možnosti štandardného vzdelania vrátane straty možnosti maturovať. Vyjadrili presvedčenie, že na tomto výsledku má významný podiel skutočnosť, že boli rómskymi žiakmi, preto došlo k uplatneniu nárokov z porušenia zásady rovnakého zaobchádzania. Žalovaní a rezort školstva namietali, že vo vzťahu k žalobcom sa postupovalo zodpovedne, boli vyšetrení odborníkmi, rodičia nenamietali výsledky vyšetrenia a zároveň vzniesli námietku premlčania. Rovnosť všetkých ľudí pred zákonom a zákaz diskriminácie je jednou zo základných zásad právneho štátu a je neodmysliteľnou súčasťou každého demokratického právneho poriadku. Segregačné zaobchádzanie z dôvodov rasy či etnického pôvodu je právne neprípustné, a to obzvlášť vtedy, ak ide o porušenie práva na rovnaké zaobchádzanie, porušenie rovnosti v dôstojnosti a v právach, resp. ak je segregácia dôsledkom diskriminácie, a to v súvislosti s realizáciou základného práva na vzdelanie.

2.2. Zdôraznil, že vysoký počet detí s diagnózou MP (mentálne postihnutie) nie je prítomný naprieč celým Slovenskom. Viac ako 70 % detí s takouto diagnózou žije v troch krajoch: v Prešovskom (28 %), Košickom (27 %) a Banskobystrickom (15 %). V Košickom a Prešovskom kraji tvoria deti s diagnostikovaným MP takmer 8 %, v Banskobystrickom viac ako 6 % žiakov základných škôl, zatiaľ čo napríklad v Bratislavskom kraji má MP diagnostikované iba 1,3 % žiakov základných škôl. Vysoký podiel detí s diagnózou MP v troch krajoch pravdepodobne súvisí s tým, že tam žije väčšina Rómov (takmer 80 %). Na to, že časti rómskych detí je diagnostikované mentálne postihnutie aj keď ho reálne nemajú a sú neopodstatnene smerované do špeciálneho školstva už viac ako desať rokov upozorňujú slovenské aj zahraničné mimovládne organizácie, medzinárodné organizácie, Európska komisia, ako aj štátna školská inšpekcia, verejná ochrankyňa práv, či Metodicko-pedagogické centrum. Podľa najnovších údajov Útvaru hodnoty za peniaze má každé piate dieťa (19,3 %) z prostredia marginalizovaných rómskych komúní diagnostikované ľahké mentálne postihnutie. Zároveň deti z marginalizovaných rómskych komúní tvoria až 71,2 % žiakov špeciálnych tried pre deti s ľahkým mentálnym postihnutím a 41,7 % žiakov špeciálnych škôl, hoci ich celkové zastúpenie v populácii žiakov základných škôl je len 12,3 %. Neprimerane vysoký podiel rómskych detí medzi deťmi s diagnostikovaným mentálnym postihnutím a ich následná segregácia do systému špeciálneho školstva boli jedným z dôvodov, kvôli ktorým začala v roku 2015 Európska komisia konanie voči Slovensku za porušenie Smernice o rasovej rovnosti (<https://dennikn.sk/blog/1402821/diagnoza-mentalneho-postihnutia-ako-nastroj-vylucenia/>).

2.3. So zreteľom na neunesenie dôkazného bremena žalovaných mal za to, že je nepochybná opodstatnenosť žaloby a to, že žalobcovia boli zaradení do špeciálnej školy v dôsledku nesprávnej diagnostiky, by mohli uznať aj samotní žalovaní. Veď žalobné tvrdenie, že: „Žalovaná v 2/ rade vzdeláva 144 žiakov/-čok rómskej etnickej príslušnosti (t. j. 67,29 % z celkového počtu). Len 15 z nich je vzdelávaných v bežných triedach podľa riadneho vzdelávacieho programu, ďalších 16 rómskych žiakov/-čok s ľahkým mentálnym postihnutím je vzdelávaných v bežných triedach na základe

individuálnych vzdelávacích programov a ostatných 113 rómskych žiakov/-čok je vzdelávaných v špeciálnych triedach. Pomer žiakov/ - čok s mentálnym postihnutím u žalovanej v 2/ rade (62,15 % z celkového počtu žiakov) vysoko prevyšuje celoslovenský priemer (v školskom roku 2012/2013 to bolo 11,73 %). Až 129 žiakov/-čok z počtu 133 žiakov/-čok s mentálnym postihnutím je rómskeho etnického pôvodu (96,99 %). Mentálny postih bol tak diagnostikovaný až 89,58 % žiakom/-čkám všetkých žiakov/-čok rómskej etnickej príslušnosti (129 z ich celkového počtu 144)“ vyvoláva bez ďalšieho závažné pochybnosti o nesegregačnom zaobchádzaní z dôvodu rasy či etnického pôvodu, čo sa žalovaným v priebehu konania nepodarilo relevantne vyvrátiť a spochybniť. Pomer detí s mentálnym postihnutím v obci Hermanovce je extrémne vysoký a preto je aj bez ďalšieho mimoriadne nepravdepodobný záver o takom vysokom percente žiakov s mentálnym postihnutím, napokon tak ako už bolo uvedené, opak preukázaný nebol.

2.4. Odvolací súd zastával názor, že so zreteľom na dôkazné špecifiká vecí týkajúcich sa nerovnakého zaobchádzania je vzhľadom na argumenty žalobcov zamietnutie žaloby voči žalovanému v 3/ rade neudržateľné a to z týchto dôvodov: Žalované ministerstvo ako orgán garantujúci štátnu vzdelávaciu politiku neuneslo dôkazné bremeno o svojej neúčasti na celom procese. Štát spolu so samosprávnymi orgánmi musia prijať účinné opatrenia, aby diskriminácii zabránili, nie sa iba nečinne prizerali a odvolávali sa na strohú, často zle interpretovanú dikciu zákona (pozri rozsudok NS SR sp. zn. 5Cdo/102/2020 zo dňa 15. 12. 2020). Zakrývanie za doteraz formálnu neexistenciu vzťahu ministerstva a žalobcami neobstoí, skôr indikuje nepochopenie zmyslu a účelu antidiskriminačných noriem zo strany Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Je už notoriou, že orgány štátu a verejnoprávne korporácie bez akýchkoľvek opatrení sa nečinne prizerajú na závažné porušovania základných práv, v tomto prípade rómskych detí.

2.5. Podľa názoru odvolacieho súdu námietku premlčania v konaní o antidiskriminačných nárokoch je nevyhnutné posúdiť primerane ako v konaniach so slabšou zmluvnou stranou v spotrebiteľských veciach. Navyše bolo v osobitostiach veci viac ako zrejmé, že nerovnakému zaobchádzaniu boli žalobcovia vystavení spoločným konaním, resp. nekonaním žalovaných a dochádzalo k nemu nielen na začiatku štúdia, ale počas celého obdobia absolvovania špeciálnej školy. Od maloletých detí, resp. rodičov, spoliehajúc sa na všeobecnú autoritu žalovaných ani len teoreticky nemožno spravodlivo očakávať, že budú namietat' to, čo im nie je známe. Teda striktným výkladom lehoty pre uplatnenie práva by došlo k zabráneniu meritórneho posúdenia veci a na žalobcov by bolo uvalené neprimerané bremeno, čím by došlo k zásahu samotnej podstaty ich práva na prístup k súdu, a tým by došlo k porušeniu práva žalobcov podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Odvolací súd zastával názor, ktorý korešponduje aj s princípom efektivity, že maloleté deti mohli uplatniť svoje práva najskôr vtedy, keď sa o ich porušení preukázateľne dozvedeli, teda za začiatok plynutia premlčacej doby možno považovať moment zistenia, že k zásahu do ich práva došlo, preto ich právo premlčané nie je. Iný výklad by bol v rozpore s princípom racionality. Zhrňujúc uvedené žalobcom mohla diferencovane najskôr začať plynúť premlčacia doba na uplatnenie ich práva odo dňa, keď sa skutočne dozvedeli o tom, že bolo s nimi diskriminačne zaobchádzané u žalobcu v 1/ rade dňa 27. 12. 2014, u žalobcu v 2/ rade dňa 26. 03. 2015 a u žalobkyne v 3/ rade dňa 23. 03. 2015. Pokiaľ žalobcovia podali svoju žalobu dňa 20. 01. 2016, ich právo oslabené nebolo a námietka premlčania je neopodstatnená.

2.6. O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 255 CSP v spojení s ust. § 396 CSP a úspešným žalobcom patrilo 100 % nárok na náhradu trov celého konania od žalovaných.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný 1/ dovolanie (ďalej aj „dovolateľ 1/“). Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 420 písm. f) CSP argumentujúc tým, že nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu mu bolo znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

3.1. Dovolateľ uviedol, že v danom prípade sa odvolací súd nedostatočne vysporiadal s námietkami žalovaného v 1/ rade a v napadnutom rozsudku absentuje zásadné odôvodnenie skutočností a dôvodov, pre ktoré odvolací súd prijal napadnuté rozhodnutie. V odôvodnení napadnutého rozsudku chýba rozbor skutkového stavu s jeho právnym posúdením, vysporiadanie sa s jednotlivými dôkazmi a uvedenie relevantných zákonných ustanovení, na základe ktorých súd dospel k právnemu záveru o porušení zásady rovnakého zaobchádzania zo strany žalovaných. Poukázal na to, že už v odvolaní namietal

skutočnosť, že súd prvej inštancie pri rozhodovaní nevzhladol na záver Znaleckého posudku č. 76/2021 znalkyne PhDr. D. Č.. Tento dôkaz zabezpečený súdom prvej inštancie ostal bez povšimnutia aj pri rozhodovaní odvolacím súdom, pritom podľa názoru dovolateľa ide o podstatný dôkaz, s ktorým, ak by sa odvolací súd vysporiadal, potom by nemohol prijať právny záver, ktorý vyslovil v napadnutom rozsudku. Tak súd prvej inštancie ako aj odvolací súd sa vôbec nevysporiadali so závermi znaleckého posudku znalkyne PhDr. D. Č.Z.. Uvedené pochybenie nie je možné vyvrátiť ani odkazom na judikatúru súdov, ktorá nevyžaduje, aby na každý argument strany konania bola v odôvodnení rozhodnutia daná odpoveď. Súd je totiž povinný dať odpoveď na argument zásadného významu, ktorý je v žalovanom prípade znalecký posudok. Zdôraznil, že v čase výkonu psychologických vyšetrení u žalobcov boli ich diagnostikovaním ustálené závery o ich vzdelávaní v špeciálnej triede. Odvolací súd sa nevysporiadal ani s jeho námietkou, že žalobcami predložené správy z vyšetrení boli vykonané so značným časovým odstupom a boli vykonané s osobnosťami detí, ktoré od prvotného diagnostikovania žalovaným v 1/ rade prešli vývojom tak po fyzickej, ako aj mentálnej stránke. Trval na tom, že v danom čase v roku 2011 stanovil diagnostikovanie u žalobcov správne podľa ich aktuálnej mentálnej úrovne, postupoval podľa aktuálne platných a stanovených odborných metód a postupov a výsledky jeho vyšetrení u žalobcov boli realizované na daný čas, kedy sa vykonali správne a odrážali intelekt a úroveň žalobcov v danom čase. Uvedené vyplýva aj zo znaleckého posudku PhDr. Č., ktorá v znaleckom posudku konštatovala, že v súčasnosti nie je možné posúdiť úroveň rozumových a intelektových schopností žalobcov v čase, kedy navštevovali základnú školu a teda ani to, či závery v tom čase prijaté boli správne. Pri psychologických vyšetreniach boli použité adekvátne dostupné šandardizované metodiky. Z odborného hľadiska psychologické vyšetrenia žalobcov nemajú podstatné nedostatky a teda možno konštatovať, že boli vykonané správne. V čase vykonania diagnostikovania žalovaným v 1/ rade považovali aj rodičia žalobcov výsledky vyšetrení vykonaných žalovaným v 1/ rade za správne, nakoľko proti zaradeniu žalobcov do špeciálnych tried nenamietali a nemali k nemu v tom čase žiadne výhrady. Odvolací súd sa mal vysporiadať s podstatnou a základnou otázkou, či bolo možné na základe opätovnej diagnostiky vykonanej s časovým odstupom niekoľkých rokov posúdiť správnosť/nesprávnosť skoršej diagnostiky u žalobcov. Od tejto základnej otázky sa podľa názoru žalovaného v 1/ rade mal odvíjať predmet sporu. Odvolací súd namiesto toho, aby túto základnú otázku zodpovedal v rámci rozhodovania, v napadnutom rozsudku jej vôbec nevenoval pozornosť. Namietal ďalej záver odvolacieho súdu, keď žalovaný v 1/ rade porušil zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcom v 1/ - 3/ rade a dopustil sa diskriminácie vo vzdelávaní žalobcov v 1/ - 3/ rade z dôvodu ich rómskej etnickej príslušnosti, a to nedostatočnou psychologickou diagnostikou a následnou rediagnostikou žalobcov v 1/ - 3/ rade, ktorým odporučil vzdelávanie podľa vzdelávacieho programu pre žiakov/-čky s ľahkým mentálnym postihnutím, keď v konaní nebol vykonaný a predložený jediný dôkaz, ktorým by bolo preukázané, že diagnostika vykonaná žalovaným v 1/ rade bola nesprávna. Samotný znalec skonštatoval, že nie je možné spätne v čase verifikovať správnosť vyšetrenia a nie je možné presne určiť úroveň žalobcov a ich schopností v konkrétnom čase a spätne ku konkrétnemu dátumu. Ak nie je možné spätne verifikovať správnosť vyšetrenia, potom nie je možné konštatovať, že žalovaný v 1/ rade nedostatočnou diagnostikou porušil zásadu rovnakého zaobchádzania. Ak nie je možné objektívne overiť správnosť/nesprávnosť diagnostiky, nie je možné konštatovať, že táto bola nesprávna. Zo záverov znaleckého posudku vyplýva, že ani závery Detského centra VÚDPaP v Bratislave z 26. 03. 2015 a 23. 03. 2015, ani závery Súkromného centra pedagogicko-psychologického poradenstva v Košiciach z 27. 12. 2014, ktoré predložili žalobcovia nemožno považovať za smerodajné pre zaradenie do špeciálnych tried v minulosti. Ak odvolací súd závery znaleckého posudku nezobral do úvahy, súd zaťažil konanie vadou a svojim nesprávnym procesným postupom znemožnil žalovanému v 1/ rade, aby uskutočňoval jemu patriace procesné právo v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

3.2. Podľa právneho názoru žalovaného v 1/ rade odvolací súd a súd prvej inštancie nesprávne právne posúdili právnu otázku týkajúcu sa začiatku plynutia premľacej doby, a v dôsledku toho neprihľadli na vznesenú námietku premľania zo strany žalovaných. Žalovaný v 1/ rade konštatoval, že dané rozhodnutie súdu vo vzťahu k premľaniu nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v antidiskriminačných konaniach vytvára nebezpečný precedens do budúcnosti, kedy len na základe „nejakého“ iného vyšetrenia vykonaného o pár rokov neskôr je možné spochybniť výsledok iného vyšetrenia bez toho, aby sa zoberal do úvahy vývoj osoby za dané obdobie a odignorovalo sa zákonne uplatnenie námietky premľania.

3.3. Žalovaný v 1/ rade navrhol dovolaciemu súdu, aby odložil vykonateľnosť rozhodnutia, pričom ako dôvod pre odklad vykonateľnosti rozhodnutia uviedol hrozbu daňovej exekúcie aj tým, že okamžitým výkonom napadnutého rozhodnutia by žalovanému v 1/ rade hrozila závažná ujma spočívajúca v negatívnom ekonomickom dopade na ďalšiu činnosť žalovaného v 1/ rade a to navyše v prípade, keď žalovaní považujú nárok žalobcov na náhradu nemajetkovej ujmy za premlčaný.

3.4. Vzhľadom na vyššie uvedené navrhol dovolaciemu súdu rozhodnutie súdu odvolacieho zmeniť, prípadne zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný 2/ dovolanie (ďalej aj „dovolateľ 2/“), ktoré podaním zo dňa 9. februára 2024 (č. l. 851) zoberal v celom rozsahu späť.

5. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný 3/ dovolanie (ďalej aj „dovolateľ 3/“). Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 420 písm. f) CSP argumentujúc tým, že nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu mu bolo znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a tiež tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

5.1. Dovolateľ 3/ namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci a rozhodnutie sa týka posúdenia právnej otázky, ktorá dovolacím súdom ešte nebola vyriešená. Odvolací súd nesprávne vec právne posúdil, keď konštatoval, že žalobcovia boli zaradení do špeciálnej školy z dôvodu mentálneho postihnutia fyziologického charakteru a zároveň sa stotožnil s názorom, že dôvody pre zaradenie do špeciálnej školy boli plynutím času vyvrátené. Žalovaná v 3/ rade sa nestotožnila taktiež s právnym názorom odvolacieho súdu, ktorý tvrdil, že argument, že diagnostika v čase zaradenia detí do špeciálnej školy nemôže byť zvrátená súčasnou diagnostikou, je neakceptovateľný. Zdôraznila, že predmetom sporu je práve diagnostika detí, ktorá môže byť posúdená len kompetentnými osobami. V nadväznosti na argumentáciu odvolacieho súdu, ohľadom percentuálneho zastúpenia, v súvislosti s diagnostikou mentálneho postihnutia žiakov a žiačok všetkých žiakov/-čok rómskej etnickej príslušnosti, kedy odvolací súd uviedol, že uvedené vyvoláva bez ďalšieho závažné pochybnosti o nesegregačnom zaobchádzaní z dôvodu rasy, či etnického pôvodu, čo sa žalovaným v priebehu konania nepodarilo relevantne vyvrátiť a spochybniť, ako aj na argumentáciu odvolacieho súdu, že pomer detí s mentálnym postihnutím v obci Hermanovce je extrémne vysoký, a preto je aj bez ďalšieho mimoriadne nepravdepodobný záver o takom vysokom percente žiakov s mentálnym postihnutím, si žalovaná v 3/ rade poukázala na žalobný návrh žalobcov, ktorí sa domáhali voči žalovaným určenia, že bola porušená zásada rovnakého zaobchádzania výlučne vo vzťahu len ku týmto konkrétnym žalobcom. Žalovaná v 3/ rade mala za to, že v tomto spore neobstoja argumenty, či už súdu prvej inštancie, alebo odvolacieho súdu ohľadom percentuálneho zastúpenia žiakov a žiačok s mentálnym postihnutím, nakoľko predmet sporu určujú žalobcovia a títo sa domáhali zo strany súdu vyslovenia porušenia zásady rovnakého zaobchádzania len voči týmto trom konkrétnym žalobcom. Aj v nadväznosti na uvedené, bola žalovaná v 3/ rade toho názoru, že aj súd prvej inštancie aj odvolací súd nesprávne právne vec posúdili a podľa názoru žalovanej v 3/ rade sa mali zaoberať otázkou možnosti/nemožnosti opätovnej diagnostiky preukázať správnosť/nesprávnosť skoršej diagnostiky u žalobcov, s ohľadom na časový posun, a nie len stroho konštatovať neakceptovateľnosť tohto argumentu žalovaných. Žiadny znalecký posudok počas celého konania nepotvrdil, že ďalšia vykonaná diagnostika vyvráti tú pôvodnú, tak ako to konštatoval odvolací súd. Práve naopak, v konaní na súde prvej inštancie súd nariadil znalecké dokazovanie z odboru psychológia, odvetvia klinická psychológia detí, klinická psychológia dospelých a na jeho vykonanie poveril znalca PhDr. D. Č., ktorá k predchádzajúcim psychologickým vyšetreniam žalobcov v závere znaleckého posudku č. 76/2021 uviedla, že: „Správnosť vyšetrenia nie je možné spätne v čase verifikovať, nakoľko schopnosti žalobcov boli vo vývine. Preto nie je možné presne určiť úroveň ich schopností v konkrétnom čase a spätne ku konkrétnemu dátumu.“ Súd sa s uvedenou argumentáciou vo svojom rozhodnutí nijakým spôsobom nevysporiadal a taktiež so skutočnosťou, že ide o neplnoleté osoby, teda fyzické osoby, ktorých vývoj a vývin nie je ukončený. Aj s ohľadom na závery znalca je možné preto prijať logický záver, že pokiaľ sa aj znalecký posudok zameriaval len na závery diagnostického vyšetrenia PhDr. E.. Š., no znalec zároveň uviedol, že nie je možné presne určiť úroveň ich (žalobcov) schopností v konkrétnom čase a spätne ku

konkrétnemu dátumu, tak tento záver znalca musí platiť pre všetky skoršie diagnostické vyšetrenia žalobcov. Žalovaná v 3/ rade bola preto toho názoru, že nie je možné prijať záver o nesprávnej diagnostike, tak ako to urobil súd prvej inšancie a napokon aj odvolací súd, keď znalec v odbore v závere svojho znaleckého posudku skonštatoval, že správnosť vyšetrenia nie je možné spätne v čase verifikovať. Takýto záver odvolacieho súdu je svojvoľný a absolútne nerešpektuje názor znalca, a to zo strany žiadneho žalovaného.

5.2. Žalovaná v 3/ rade vzhľadom na argumenty, ktoré v danom podanom dovolaní uviedla, ako aj s poukazom na povahu povinností, jednou z ktorých je aj písomné ospravedlnenie, a ku splneniu ktorých bola žalovaná zaviazaná rozsudkom odvolacieho súdu, navrhla dovolaciemu súdu odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, nakoľko uvedená problematika (potencionálna existencia nesprávnej diagnostiky) ešte nebola zo strany dovolacieho súdu doposiaľ riešená a aj vzhľadom k charakteru povinnosti písomného ospravedlnenia, keďže ide o vec nezvratnú.

6. Žalobcovia 1/ až 3/ vo svojom vyjadrení navrhli dovolaciemu súdu, aby dovolania žalovaných 1/ až 3/ zamietol v celom rozsahu ako nedôvodné.

7. Žalovaný 1/ k dovolaniám žalovaných 2/ a 3/ uviedol, že sa plne stotožňuje s dôvodmi v nich uvedenými.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) so zreteľom na dispozitívny úkon žalovaného 2/, ktorým vzal podané dovolanie späť, konanie o dovolaní podľa vyššie citovaného ustanovenia CSP zastavil (§ 446 CSP.).

9. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

10. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana sporu v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod [§ 420 písm. f) CSP] zároveň aj dôvodné. Ak totiž dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí z dovolacieho dôvodu uvedeného v § 420 CSP, potom existencia tohto dôvodu, t. j. existencia niektorej z väd uvedených v tomto ustanovení (spôsobujúcich tzv. „zmätočnosť“ rozhodnutia) znamená nielen splnenie podmienky prípustnosti dovolania, ale zároveň zakladá aj jeho dôvodnosť.

11. Dovolateľ 1/ vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z § 420 písm. f) CSP a to porušením práva na spravodlivý proces, ktorého podstatou je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie a rozhodnutie súdov v prejednávanej veci tak, aby konanie ako celok bolo nielen zákonné, ale aj spravodlivé.

12. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach opakovane uviedol, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017). So zreteľom na to pristúpil aj v danom prípade k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie dovolateľa, že procesne nesprávnym postupom súdov bolo zasiahnuté do jeho práva na spravodlivý proces.

13. Podľa konštantnej judikatúry najvyššieho súdu nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP paušálne tvrdenie o nedostatočne zistenom skutkovom stave, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (3Cdo/26/2017, 4Cdo/56/2017, 5Cdo/90/2017, 8Cdo/187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej

republiky posudzoval ústavný súd napríklad v uznesení sp. zn. II. ÚS 465/2017, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti. Na druhej strane Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojich rozhodnutiach tiež vyslovil názor, že nevykonanie navrhovaného dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť, možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR (III. ÚS 332/09). Zasadám spravodlivého procesu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd totiž zodpovedá požiadavka, aby súdmi urobené skutkové zistenia a prijaté právne závery boli riadne (dostatočne) a zrozumiteľne (logicky) odôvodnené. V práve na spravodlivý proces je obsiahnutá aj ďalšia ústavná zásada (čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a čl. 6 CSP), a to „rovnosť zbraní“ v civilnom konaní, ktorá všeobecne zahŕňa tiež rovnosť bremien, ktoré sú na strany sporu kladené a ktoré nesmie byť neprimerané (IV. ÚS 468/2018). Z práva na spravodlivý súdny proces vyplýva aj podľa Európskeho súdu pre ľudské práva povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (Kraska c. Švajčiarsko z 29. apríla 1993, II. ÚS 410/06).

14. V súlade s touto judikatúrou ústavného súdu Najvyšší súd SR rozhodol vo veci sp. zn. 4Cdo/100/2018. V tejto veci vyslovil, že procesnému právu účastníka navrhovať dôkazy zodpovedá povinnosť súdu nielen o vznesených návrhoch (a dôkazoch) rozhodnúť, ale tiež, pokiaľ im nevyhoví, vo svojom rozhodnutí odôvodniť, prečo, z akých dôvodov tak neurobil. Nevyhovenie dôkaznému návrhu strany sporu možno založiť len tromi dôvodmi. Prvým je argument, podľa ktorého tvrdená skutočnosť, ku ktorej overeniu alebo vyvráteniu je navrhnutý dôkaz je bez relevantnej súvislosti s predmetom konania; ďalším je argument, podľa ktorého dôkaz neoverí/nevyvráti tvrdenú skutočnosť, čiže vo väzbe na toto tvrdenie nedisponuje vypovedacou potenciou. Nakoniec tretím je nadbytočnosť dôkazu, t. j. argument, podľa ktorého určité tvrdenie, ku ktorému overeniu alebo vyvráteniu je dôkaz navrhovaný, bolo už doterajším konaním bez dôvodných pochybností overené alebo vyvrátené. Ak tieto dôvody zistené neboli, súd postupuje v rozpore s čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy SR, ktoré garantujú pre stranu sporu ústavné právo na spravodlivý proces, čiže táto dôkazná vada (tzv. opomenuté dôkazy) takmer vždy založí nielen nepreskúmateľnosť vydaného rozhodnutia pre nedostatok dôvodov, ale súčasne tiež jeho protiústavnosť.

15. Žalovaný 1/ a v zásade aj žalovaný 3/ vo vzťahu k porušeniu práva na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f) CSP predovšetkým namietali nevykonanie navrhnutého dôkazu počas konania, konkrétne argumentoval tým, že súd prvej inštancie pri rozhodovaní nevzhladol na záver Znaleckého posudku č. 76/2021 znalkyne PhDr. D. Č.. Tento dôkaz zabezpečený súdom prvej inštancie ostal bez povšimnutia aj pri rozhodovaní odvolacím súdom, pritom podľa názoru dovolateľov išlo o podstatný dôkaz, s ktorým, ak by sa odvolací súd vysporiadal, potom by nemohol prijať právny záver, ktorý vyslovil v napadnutom rozsudku. Tak súd prvej inštancie ako aj odvolací súd sa vôbec nevysporiadali so závermi znaleckého posudku znalkyne PhDr. D. Č.. Uvedené pochybenie nie je možné vyvrátiť ani odkazom na judikatúru súdov, ktorá nevyžaduje, aby na každý argument strany konania bola v odôvodnení rozhodnutia daná odpoveď. Súd je totiž povinný dať odpoveď na argument zásadného významu, ktorý je v žalovanom prípade znalecký posudok, ktorý ostal bez povšimnutia zo strany súdov.

16. Z obsahu súdneho spisu dovolací súd zistil, že zo správy zo psychologického vyšetrenia žalobcu v 1/ rade u žalovaného v 1/ rade zo dňa 24. 04. 2013 vyplýva, že úroveň rozumových schopností sa t. č. nachádza v pásme ľahkého mentálneho postihnutia, s nerovnomerným rozložením čiastkových výkonov. Vzhľadom k diagnostikovanej úrovni rozumových schopností odporúča sa žiaka vzdelávať v špeciálnej triede pre žiakov s mentálnym postihnutím. Z psychologického vyšetrenia Súkromným centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Košiciach vyplýva, že aktuálne psychologické vyšetrenie poukazuje na nerovnomernosť výkonov v intelektovom vývine - úroveň intelektových schopností sa pohybovala v pásme podpriemeru v neverbálnej zložke a verbálna zložka inteligencie bola slabšia, na hranici pásma ľahkého mentálneho postihnutia. Psychologička odporúča uvažovať o ukončení školskej dochádzky v podmienkach bežnej základnej školy/napríklad umožniť žiakovi navštevovať 9. ročník ZŠ/Zo správy DC VÚDPaP z 26. 03. 2015 vyplýva, že u žalobcu v 2/ rade je aktuálny výkon v skúškach inteligencie celkovo v norme (podpriemer/hraničné pásmo). Celkovo je

výkon vo verbálnej a neverbálnej škále na rovnakej úrovni, v rámci jednotlivých škál sú výrazné diskrepancie, v neverbálnej extrémne (siahajú od výkonu pod úrovňou normy po výkon na úrovni populačného priemeru). Na základe analýzy výkonov možno konštatovať, že testové výsledky podhodnocujú potenciál dieťaťa. Žalobca v 2/ rade je žiak so špeciálnymi výchovno - vzdelávacími potrebami, ktoré vyplývajú z vývinu v SZP. Z výsledkov vyplýva, že nemá byť vzdelávaný podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím. Zo správy zo psychologického vyšetrenia žalobkyne v 3/ rade u žalovaného v 1/ rade zo dňa 28. 03. 2014 vyplýva, že úroveň rozumových schopností sa t. č. nachádza v pásme ľahkého mentálneho postihnutia, s výraznou diskrepanciou medzi jednotlivými zložkami. Vzhľadom k diagnostikovanej úrovni rozumových schopností odporúča sa žiačku naďalej vzdelávať v špeciálnej triede. Zo správy DC VÚDPaP vyplýva, že u žalobkyne v 3/ rade je aktuálny výkon v skúškach inteligencie celkovo v norme, na úrovni hlbokého podpriemeru/hraničné pásmo, s extrémne nerovnomernou štruktúrou výkonov. Na základe analýzy výkonov možno konštatovať, že prirodzené intelektové schopnosti dieťaťa sú na lepšej úrovni ako aktuálny výsledok (úsudok na veku primeranej úrovni). Žiačka má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, ktoré rezultujú z vývinu v SZP. Z výsledkov vyplýva, že žiačka nemá byť vzdelávaná podľa výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím. Podľa správy z psychologického vyšetrenia zo dňa 21. 04. 2005 Okresnej pedagogicko-psychologickej poradne, bolo odporúčané u žalobcu v 1/ rade postupovať podľa štandardných učebných osnov základnej školy. Podľa správy z psychologického vyšetrenia zo dňa 18. 09. 2009 bolo u žalobcu v 1/ rade odporúčané pokračovať v špeciálnej triede. K rovnakému záveru dospel žalovaný v 1/ rade pri vyšetreniach v roku 2011, 2013 a 2014. Podľa správy z psychologického vyšetrenia zo dňa 19. 10. 2007 Okresnej pedagogicko-psychologickej poradne, bolo odporúčané u žalobcu v 2/ rade vzdelávať v rámci bežnej triedy ZŠ. Podľa správy z psychologického vyšetrenia zo dňa 17. 09. 2008 otec žalobcu v 2/ rade veľmi nalieha na preradenie do špeciálnej triedy z účelových dôvodov. Podľa názoru psychológa je to poškodzovanie dieťaťa zo strany rodičov, kým nebude výukovo a mentálne tak zaostalé, aby bolo možné preradenie do ŠT. Zatiaľ nemôže dať odporúčanie do špeciálnej triedy. Podľa psychologického vyšetrenia žalovaného v 1/ rade z roku 2011 a 2014 odporúča naďalej žiaka vzdelávať v špeciálnej triede bežnej ZŠ podľa osnov ŠZŠ. Podľa správy z psychologického vyšetrenia zo dňa 27. 03. 2008 pedagogicko-psychologickej poradne, bolo odporúčané u žalobkyňu v 3/ rade zaradiť do triedy pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Podľa psychologického vyšetrenia žalovaného v 1/ rade z roku 2011, 2014 a 2016 odporúča naďalej žiačku vzdelávať na ZŠ v špeciálnej triede. Súd prvej inštancie v bode 51 rozhodnutia uviedol nasledovné:

51. Súd na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žalovaný v 1/ a 2/ rade neuniesli dôkazné bremeno. Žalovaný v 1/ a 2/ rade v konaní dostatočným spôsobom nepreukázali, že z ich strany nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Žalovaný v 1/ rade nepreukázal, že žalobcovia boli riadne diagnostikovaní s tým, že mali byť zaradení do špeciálnych tried. Pochybnosti o diagnostikovaní vzbudzuje jednak výsluch žalobcov, ktorí dá sa povedať zhodne popísali ako samotne testovanie prebiehalo, a ktoré malo trvať 15 minút až hodinu. Za tak krátky čas nemohlo dôjsť k dôkladnej diagnostike ak zoberieme do úvahy, že vyšetrenie u žalobcov v 2/ a 3/ rade svedkyňou E. Š. prebiehalo v Bratislave dva dni. Nepriamo tomu nasvedčuje aj pomer žiakov s mentálnym postihnutím u žalovanej v 2/ rade, ktorý vysoko prevyšuje celoslovenský priemer a pomer žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí sú rómskeho etnického pôvodu. Nasvedčujú tomu aj napríklad správy z psychologického vyšetrenia žalobcu v 2/ rade, ktoré boli realizované iným subjektom, ako žalovaným v 1/ rade, a na základe ktorých bolo odporúčané vzdelávanie v bežnej triede. Napriek tomu však nasledujúce vyšetrenie z roku 2011, už odporúča naďalej vzdelávať v špeciálnej triede. Teda nie je zrejmé, na základe akého vyšetrenia bol žalobca v 2/ rade zaradený do špeciálnej triedy. Rovnako možno konštatovať u žalobkyne v 3/ rade. Žalobca v 1/ rade bol zaradený v roku 2005 do špeciálnej triedy, napriek tomu, že bolo odporúčané vzdelávanie podľa štandardných učebných osnov základnej školy. Žalovaní taktiež nepreukázali, a akého dôvodu je tak vysoký počet osôb rómskej etnickej príslušnosti vzdelávaných v špeciálnych triedach v porovnaní s celoslovenským priemerom. U žalovanej v 2/ rade to bolo viac ako 5-násobok oproti celoslovenskému priemeru. Jedná sa značný nepomer. Taktiež súd poukazuje na výpoveď svedkyne E. Š., ktorá u žalobcov v 2/ a 3/ rade vylúčila mentálne postihnutie. Ani jedno z detí nepodalo v teste výkon, ktorý by vybočoval z normy. Takýto výkon vylučuje potom diagnózu - mentálne postihnutie. Podľa svedkyne teda nemali byť vzdelávané v špeciálnej triede. Znalkyňa, ustanovená súdom v konaní, považovala tieto závery ako validné a primerané, vychádzajúce z

relevantných výsledkov. Je teda nelogické, aby žalobcom bolo najprv diagnostikované mentálne postihnutie, ktoré malo byť podľa žalovaného v 1/ rade fyziologického pôvodu, tzn. že ide o vrodenú, a neskôr bolo mentálne postihnutie vylúčené. Aj to nepochybne spochybňuje diagnostikovanie žalobcov.“ Dovolací súd však poukazuje tiež na bod 21 rozhodnutia odvolacieho súdu, v zmysle ktorého „argumenty o uspokojení sa s tým, že my s tým nič nemáme, to oni diagnostikovali, diagnostika v čase zaradovania detí nemôže byť zvrátená súčasnou diagnostikou, sú neakceptovateľné, veď predsa maloleté deti boli zaradené do špeciálnej školy z dôvodu mentálneho postihnutia fyziologického (vrodeného) charakteru (č. l. 405 spisu), ktoré neskôr bolo vyvrátené.“

16.1. Pokiaľ teda dovolatelia namietali to, že súd prvej inštancie pri rozhodovaní nevzhliadol na záver Znaleckého posudku č. 76/2021 znalkyne PhDr. D. Č., pričom tento dôkaz zabezpečený súdom prvej inštancie ostal bez povšimnutia aj pri rozhodovaní odvolacím súdom, pritom podľa názoru dovolateľov išlo o podstatný dôkaz, s ktorým, ak by sa odvolací súd vysporiadal, potom by nemohol prijať právny záver, ktorý vyslovil v napadnutom rozsudku. Dovolací súd konštatuje, že nie je jasné na základe akých skutočností boli argumenty uvedené v bode 21 rozhodnutia odvolacieho súdu vyvrátené, keď sa vo svojom rozhodnutí nielenže nevysporiadal s námietkou dovolateľov o nevykonaní dôkazu súdom prvej inštancie a ani takýto dôkaz nevykonával, a to napriek tomu že zo záverov Znaleckého posudku č. 76/2021 znalkyne PhDr. D. Č. vyplýva pri posudzovaní, či je možné v súčasnosti posúdiť u žalobcov v rokoch, kedy navštevovali ZŠ, úroveň ich rozumových a intelektuálnych schopností v tom čase a či závery v tom čase prijaté, že úroveň ich rozumových schopností sa nachádza v pásme ľahkého mentálneho postihnutia, na základe čoho bolo odporúčané zaradiť ich na vzdelávanie v špeciálnej triede ZŠ, boli v tom čase správne, že v súčasnosti nie je možné u žalobcov posúdiť v rokoch, kedy navštevovali ZŠ, úroveň ich rozumových a intelektových schopností a teda ani to, či závery v tom čase prijaté boli správne. Uvedené vyplýva z podstaty veci a teda, že aktuálne podávaný výkon nemusí presne odrzkaďovať úroveň schopností osobnosti, ale najmä z toho, že výkonová zložka osobnosti sa vyvíja, v istom veku môže zaostávať za jej fyzickým vekom a teda vykazovať deficit. A zároveň v neskoršom veku (napríklad vplyvom vhodného vzdelania či stimulácie) môže výkonová zložka tej istej osobnosti dozrieť na úroveň fyzického veku jednotlivca a teda viac nevykazovať odchýlky. Výšetrenie rozumových schopností v rannom veku je práve pre prirodzenú nezrelosť a nemožnosť exaktne predvídať ich vývin menej presné, namerané hodnoty sú menej stabilné.

16.2. V súvislosti s otázkou, či vo februári 2015 bolo možné na základe vyšetrenia žalobcov urobiť taký záver, ako to urobila PhDr. Š.Á., CSc. a či v tom čase bolo možné posúdiť, či žalobcovia v rokoch, kedy navštevovali ZŠ, boli správne diagnostikovaní so záverom, že „úroveň ich rozumových schopností sa nachádza v pásme ľahkého mentálneho postihnutia“, na základe čoho bolo odporúčané zaradiť ich na vzdelávanie v špeciálnej triede ZŠ, boli v tom čase správne, znalkyňa uviedla, že závery PhDr. Š., CSc. sa javia ako validné a primerané, vychádzajúce z relevantných výsledkov. V čase, keď bolo ňou vykonávané vyšetrenie realizované, nebolo možné posúdiť správnosť predchádzajúceho psychologického záveru (keď žalobcovia boli žiakmi ZŠ). Vo vzťahu k posúdeniu záverov PhDr. Š. v správe z 23. 03. 2015 - R. Č., z 26. 03. 2015 - J. Č. a D. T. z 27. 12. 2014 v Súkromnom centre Košice, a teda či boli správne a či zodpovedali rozumovým a intelektovým schopnostiam žalobcov v rokoch, kedy navštevovali ZŠ, znalkyňa uviedla nasledovné: „K uvedenému nie je možné vyjadriť sa spätne nakoľko intelektová vyspelosť nie je nemenná vlastnosť osobnosti, ale je skôr aktuálny výkon v teste na pozadí rôzne sa vyvíjajúcich schopností, ktoré nie vždy kopírujú fyzický vek osoby. Nie je preto možné vyjadriť sa k správnosti záverov psychologického vyšetrenia v tomto zmysle spätne.“

16.3. Dovolací súd vzhľadom na uvedené konštatuje, že ak odvolací súd však vo svojom rozhodnutí konštatoval, že nezostali nezodpovedané žiadne dôležité relevantné otázky strán sporu, ktoré by mohli mať čo i len teoretický vplyv na vecnú správnosť rozsudku a odvolací súd nezistil také vady prvoinštančného konania, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie o veci, pričom napadnuté rozhodnutie obsahuje všetky formálne náležitosti, vrátane skutkového stavu, ktorý je nepochybne nielen vyvoditeľný z obsahu ratio decidendi rozhodnutia, ale aj explicitne v ňom označený (body 10 až 33), potom dovolací súd konštatuje, že v konaní nepostupoval správne, keď vo svojom rozhodnutí nedal jasnú odpoveď na dôvodnosť vyhodnotenia iba jednotlivých dôkazov, a to bez vzatia do úvahy konštatovaného znalkyňou PhDr. Č. vo vzťahu k posúdeniu záverov PhDr. Š., že k uvedenému sa nie je možné vyjadriť spätne nakoľko intelektová vyspelosť nie je nemenná vlastnosť osobnosti, ale je skôr aktuálny výkon v teste na pozadí rôzne sa vyvíjajúcich schopností, ktoré nie vždy kopírujú fyzický vek

osoby, pričom nie je preto možné vyjadriť sa k správnosti záverov psychologického vyšetrenia v tomto zmysle spätne. Záver odvolacieho súdu týkajúci sa nedostatočnej psychologickkej diagnostiky a rediagnostiky zo strany žalovaného v 1/ rade, zaradenie žalobcov do systému špeciálneho vzdelávania, ako aj ich vzdelávanie u žalovanej v 2/ rade podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím, v etnicky homogénnych špeciálnych triedach, situovaných oddelene od žiakov z majority, mimo hlavnej budovy školy, čím došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, je nejasný, vnútorne rozporný, bez uvedenia jasných dôvodov, na ktorých založil svoje rozhodnutie.

17. Najvyšší súd po preskúmaní rozhodnutí súdov nižších inštancií v rozsahu danom dovolacími dôvodmi konštatuje, že dovolacia námietka žalovaných týkajúca sa prípustnosti a dôvodnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP je opodstatnená, preto sa už ďalšími námietkami dovolateľov nezaoberal. Procesný postup súdov nižších stupňov, pri ktorom nevzali v úvahu závery znaleckého posudku PhDr. Č.Z., podľa názoru dovolacieho súdu mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu veci z hľadiska tvrdení žalovaného 1/ aj žalovaného 3/. Nevykonanie navrhnutého dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť možno kvalifikovať ako porušenie práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (pozri III. ÚS 332/09). V takomto prípade by prichádzalo do úvahy aj vyslovenie porušenia základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, keďže nevykonanie účastníkom konania navrhovaného dôkazu by ho oproti druhému účastníkovi konania znevýhodňovalo.

18. Z rozhodnutia Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 168/2019 vyplýva: „Ak všeobecný súd nevykoná dôkaz navrhovaný stranou konania, hoci tento má preukazovať takú, medzi stranami konania spornú skutkovú okolnosť, ktorá je pre meritórne posúdenie žalobného nároku významná, či dokonca rozhodujúca, znemožní tým strane konania uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dôjde k porušeniu práva na spravodlivý proces. Znamená to vo svojich dôsledkoch aj porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

19. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s citovanými ustanoveniami napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Ak bolo rozhodnutie zrušené a bola vec vrátená na ďalšie konanie a rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

20. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.